

Partits, mitjans i juntes electorals

Les campanyes electorals tenen una cosa que incita el descontentament ciutadà. No em refereixo només al que de vegades diuen o fan els candidats en l'ardor de la batalla per aconseguir assegurar-se uns quants vots que fugen o que trontollen, o per rapinyar vots a l'abstenció o als partits de la competència. Em refereixo també a la presència de deficiències en els processos electorals per part dels diferents actors que hi intervenen. És el cas, per exemple, de la relació entre mitjans i partits, i d'algunes decisions de les juntes electorals.

1. La relació entre mitjans de comunicació i partits polítics sol produir confrontacions entre diferents lògiques professionals (decisions sobre tipus de debat, més o menys rigidesa dels formats, blocs electorals informatius, etcètera). D'altra banda, sabem que els mitjans contreen i fragmenten el discurs. Això suposa una simplificació que incentiva que els missatges dels polítics siguin sovint infantils, demagògics o simplement buits de contingut. Comprovem diàriament l'ús de simples abstraccions que miren de dissimular la ignorància o la presumible incompetència dels actors. Una cosa que no s'avé precisament amb la necessitat de provar de disminuir el constatat desinterès de la ciutadania cap a la classe política.

Tant la raó com les emocions es troben presents en els nostres judicis sobre el món. Això és una cosa que la ciència actual ha ratificat amb escreix. Les argumentacions electorals sempre són parcials, tot i que no totes pesen igual en termes de veracitat. Aristòtil ja parlava de la "parcialitat deliberativa" del món polític. I avui sabem que hi ha temes que no es resoldran mai per deliberació. Seran necessàries la negociació i la votació. Els discursos que confien indiscriminadament en la deliberació i en l'objectivitat d'una pretesa "raó pública" objectiva sempre tenen alguna cosa d'opressiu respecte al pluralisme. En el context de la revolució americana, James Madison es va adonar perfectament d'això, davant el que encara sostenien Thomas

Jefferson i Alexander Hamilton. No hi ha cap "sobirà unificat".

Per part seva, Ciceró ja insistia que, en els assumptes polítics, la demagògia es pot combatre, però no es pot extirpar mai. Ve associada a l'abstracció del llenguatge i a les diferents emocions, valors, interessos i identitats que conformen les ideologies dels actors polítics. Per això, per fugir de la demagògia, insistia, resulta necessari saber fer servir bé la retòrica.

JOMA

Per a la qualitat d'una democràcia és important comptar amb institucions, procediments i actors que busquin minimitzar, tant la demagògia com la vacuïtat comunicativa. Però avui constatem que la majoria dels polítics no sap retòrica, l'art clàssic de l'argumentació persuasiva. Una persuasió que augmenta la seva efectivitat quan preserva l'autonomia activa dels ciutadans, és a dir, quan se'ls tracta com a éssers intel·ligents. Una cosa bastant difícil de trobar a les campanyes electorals.

2. D'altra banda, l'experiència mostra que les juntes electorals estableixen decisions deficientes. En situacions concre-

tes, els falla l'hermenèutica (un concepte tradicionalment associat al déu grec Hermes, que actuava com a agent intermedi entre els déus i els homes, un paper imitat més tard per la mitologia dels àngels de les religions amb origen a l'Orient Mitjà).

Últimament hem assistit a decisions francament qüestionables d'algunes juntes electorals, com la prohibició de concentracions durant la "jornada de reflexió" –una jornada, d'altra banda ja obsoleta–, o la recent decisió d'obligar un canal de televisió a acceptar el candidat que decideixi el partit, amb independència del tipus de format del debat organitzat pel mitjà de comunicació (crec que una cadira o un faristol buit hagués estat una decisió molt més correcta tenint en compte la legislació i les circumstàncies del cas).

Decidir en campanyes electorals suposa gairebé sempre fer-ho amb rapidesa. Es tracta de decisions que constitueixen uns punts de fuga que sempre administren obliats. Però en algunes decisions de les juntes s'hi troba a faltar una perspectiva molt més contextual, menys aferrada a la literalitat d'unes normes que, de vegades, són tècnicament deficientes. Falla l'hermenèutica per atendre una espècie de mitificació de la norma, més que la resolució del fons del tema. La perspectiva general que s'adopta és moltes vegades la de veure com s'aplica la norma al cas, més que la de resoldre el cas veient com s'ha d'interpretar la norma per ser més imparcials en aquest cas concret. És a dir, moltes vegades als components de les juntes els sobra Kelsen i els falta Berlin.

La idea d'establir unes juntes electorals de composició mixta (juristes i acadèmics) va ser una bona idea, però potser una composició més equilibrada entre professionals de diferents disciplines donaria més bons resultats (l'actual composició, per exemple, de la Junta Electoral Central és de vuit magistrats del Suprem i de cinc catedràtics, entre els quals solen predominar, a més a més, els de dret). Massa juristes (de tradició continental) per resoldre problemes empírics de pràctica política. La tradició jurídica del context anglosaxó, més aferrat a la pràctica, sembla que funciona millor.●